

Komunitní sociální práce v rámci projektu OPZ+ v MAS Podchlumí

Případová studie 2

Spolufinancováno
Evropskou unií

Případová studie 2: OPZ+ v MAS Podchlumí – komunitní sociální práce

Abstrakt

Případová studie je zaměřena na projekt OPZ+ v MAS Podchlumí, konkrétně na jeho aktivitu podpory komunitní (sociální) práce včetně vzniku, fungování a rozvoje komunitních center. Cílem realizace této aktivity je propojovat komunity v území, zejména romskou a majoritní komunitu, podpořit začleňování sociálně znevýhodněných osob, poskytnout smysluplnou náplň volného času, posilovat mezilidské vztahy a zejména aktivizovat členy

komunity. Podpořené aktivity směřují k posilování důvěry napříč komunitami a k postupné proměně komunitního života ve vyloučených regionech. Potřeby vychází z dotazníkového šetření místní akční skupiny (MAS) a implementace místního akčního plánu, kde vyvstává potřeba podchycení dětí a rodin s problémy se sociálním začleněním. Projekt nastartoval řadu komunitních aktivit (např. fotbal pro děti, úklid města) a zaktivizoval a zkompetentnil zástupce minority.

Předmět případové studie

Projekt a jeho aktivity se zaměřuje na řešení problémů spojených s izolací a sociálním vyloučením. Cílovým skupinám chybí smysluplné využití v území, nemají například prostor pro setkávání a organizaci akcí. Část aktivit intervence je zaměřena na podporu romské komunity, zejména v obcích Vysoké Veselí a Sběň. Cílem aktivity bylo, aby se sociálně ohrožení lidé stali aktivními členy komunity a byli schopní se sami podílet na řešení svých problémů a naplňování potřeb.

MAS Podchlumí a spolupráce s aktéry v území

Projekt realizuje MAS Podchlumí bez dalšího partnera. V rámci území MAS spolupracuje s různými aktéry, například oslovila zástupce škol a další organizace působící v území. Dále MAS komunikuje se zástupci obcí, ovšem potýká se s neochotou či nezájmem ze strany vedení.

Cílovou skupinu klíčové aktivity projektu jsou **osoby v postproduktivním věku a senioři, osoby se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním a široká veřejnost**. Aktivita komunitní sociální práce pro cílovou skupinu osoby v postproduktivním věku a senioři je orientována na podporu společenského života seniorů. Dochází k mapování jejich potřeb a na jejich základě jsou pak realizovány odpovídající aktivity. Pro osoby se zdravotním či sociálním znevýhodněním a veřejnost jsou realizovány aktivity směřující k odpovídajícím sociálním službám. Příklady realizace komunitních aktivit směřujících k aktivizaci cílových skupin a komunity jsou **fotbalové tréninky a organizace fotbalového turnaje, akce den matek, tvoření pro maminky s dětmi, hudební a taneční kroužky** a setkávání seniorů. Dalšími aktivitami jsou **charitativní akce prodeje trdelníků**,

pocitové mapy, graffiti workshop nebo **slosování anketních pohlednic**, na které psali obyvatelé své největší přání pro místo, kde žijí. Přínosy pro cílovou skupinu shrnuje schéma níže.

		
Aktivizace a zvýšení kompetencí a samostatnosti komunity skrze komunitní práci.	Smysluplné trávení volného času pro děti (např. skrze fotbal, tanečky) i seniory (např. setkávání a společné aktivity).	Zvýšení informovanosti o dostupnosti sociálních služeb. Obecně také zvýšení informovanosti a zapojení veřejnosti.

Příklad dobré praxe – využití metody komunitní práce

Realizačním týmem bylo jako inovativní přístup vnímáno **uchopení rozvoje komunity skrze metodu komunitní práce**. Lidé z cílové skupiny jsou často nastavení na systém sociálních služeb, který funguje na poskytujícím přístupu. Změna tohoto nastavení ve vnímání cílové skupiny může vést k jejich aktivizaci a sblížení s majoritní komunitou. Významnou součástí projektu je posilování komunitních vazeb skrze osobní, trvalý kontakt.

Realizační tým projektu vnímal jako pozitivní výsledek projektu **zapojení a aktivizace osob přímo z komunity** pro výběr témat a plánování a realizaci aktivit. V rámci projektu se podařilo aktivizovat jednoho z členů minoritní komunity jako komunitního lídra, který postupně převzal iniciativu nad probíhajícími akcemi. Samostatně s manželkou organizuje fotbal a tanečky pro děti, podílí se na plánování akcí napříč komunitami (např. úklid města). Motivací je pro něj nejen zajištění smysluplných volnočasových aktivit pro děti, ale také propojování majoritní a minoritní komunity.

„Příkladem třeba nějaké fajn akce je úklid města, který jsme pořádali. Tam přišla i majorita, paní učitelka ze školy, bylo nás tam asi tak 40, možná i víc. Uspořádali jsme u nás i fotbalový turnaj, tam bylo i s diváky tak 300 lidí. Řekl bych, že se pomalu daří propojovat i vazby mezi lidmi. Jde to pomalu, ale jde to. Vyžaduje to trpělivost. I naše děti jsou rádi, kluci hrajou fotbal, holky chodí tancovat, jsou rádi, že jsme do toho šli, i kvůli našim dětem hlavně taky. Chci jim jít dobrým příkladem, a to je jeden z důvodů, aby třeba neutíkali z domu, aby měli nějaký příklad, že mají chodit do práce, starat se o rodinu, vlastnit dům. Aby měli takové věci příkladem a pak to dělali sami.“

- Zástupce cílové skupiny (komunitní lídr)

- ▶ **Definice potřeb/ témat zdola nahoru**, kdy témata a aktivity přicházely od zapojené cílové skupiny. MAS s nimi komunikovala, co konkrétně by chtěli pro řešení problémů v obci dělat a jak by se chtěli zapojovat. **Propojování s místním akčním plánováním** je přidanou hodnotou, protože je na základě strategického plánování komplexně přístupováno k potřebám území.
- ▶ **Komunitní rozměr**, kdy pracovnice MAS postupně vstupují do místních komunit a podporují jejich aktivizaci a zplnomocňování, ale také skrze realizaci komunitních táborů. **Rozvoj sociálního kapitálu v území**, a to především skrze rozvoj komunity. Projekt v tomto kontextu cílil na propojování majority a minority, zvyšování vzájemného respektu a řešení komunikačních bariér.
- ▶ **Rozvoj odborných kapacit komunitní práce** v území na základě vzdělávání MAS v tomto oboru, díky kterému bylo také podpořeno místní vládnutí.
- ▶ **Realizace komunitní práce** prostřednictvím projektu MAS v **obcích, které tomuto tématu nejsou nakloněny**, je ojedinělou možností, jak projekt tohoto typu realizovat.

- **Výzva OPZ+ byla vnímána jako flexibilní**, pozitivně byla vnímána také komunikace s řídícím orgánem v případě potřeby (včetně změnových řízení). Zástupkyně realizačního týmu dále kvitovaly **zjednodušené vykazování**.
- x Naopak jednou z hlavních bariér pro realizaci aktivit byla **absence vhodných prostor**. MAS získala prostory v rámci jedné z obcí, později jí byl ovšem odebrán. Částečným řešením byla realizace aktivit venku. Celkově bylo významnou bariérou překonávání nedůvěry a neochoty ze strany vedení obcí a dalších aktérů při práci s cílovou skupinou ze sociálně vyloučené lokality.
- x V úvodu realizace projektu probíhalo **sladění vnímání a očekávání ohledně pojetí komunitní práce v projektu**. Pracovnice MAS se v začátcích realizace zúčastnily kurzu zaměřeného na metody komunitní práce. Na základě získaných vědomostí a dovedností z tohoto kurzu pak pracovnice MAS vyhodnotily, že metodou komunitní práce **nemohou dosáhnout cíle na celém území MAS**, a proto si stanovily prioritní oblasti pro realizaci komunitních aktivit. Pro lepší pochopení principů komunitní práce zástupkyně MAS kvitovaly otevřenost řídícího orgánu, který uspořádal odborné semináře k tématu komunitní práce.

Abstract

The case study is focused on the *OPE+ project in the Podchlumí LAG*, specifically on its activity to support community (social) work, including the establishment, functioning and development of community centres. The aim of this activity is to connect communities in the area, especially the Roma and majority communities, to support the inclusion of socially disadvantaged people, to provide support for meaningful leisure time, to

strengthen interpersonal relationships and, in particular, to activate community members. The supported activities aim to strengthen trust across communities and to gradually transform community life in excluded regions. The needs are based on a questionnaire survey of the local action group (LAG) and the implementation of the local action plan (LAP), where there is a need to support children and families with problems with social inclusion. The project has started a number of community activities (e.g. football for children, cleaning up the city) and has activated and empower the representatives of the minority group.

Case Study Subject

The project and its activities focus on solving problems related to isolation and social exclusion. The target groups lack meaningful activities in the territory, for example, they do not have space to meet and organize events. Part of the intervention activities is focused on supporting the Roma community, especially in the municipalities of Vysoké Veselí and Sběř. The aim of the activity was for socially vulnerable people to become active members of the community and to be able to participate in solving their problems and meeting their needs.

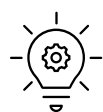
LAG Podchlumí and cooperation with actors in the area

The project is implemented by LAG Podchlumí without any other partner. Within the territory, the LAG cooperates with various actors, for example it has approached school representatives and other organisations operating in the area. Furthermore, the LAG communicates with representatives of municipalities, but It faces reluctance or lack of interest from the local leadership.

The target group of the project's key activity consists of **people of post-productive age and seniors, people with health or social disadvantages and the general public**. The community social work activity for the target group of people in post-productive age and seniors is focused on supporting the social life of seniors. Their needs are mapped and, on their basis, appropriate activities are then implemented. For people with health or social disadvantages and the public, activities are carried out, leading them to appropriate social services. Examples of community activities aimed at activating target groups and the community are: **football training and the organization of a football tournament, Mother's Day events, crafts for mothers with children, music and dance clubs** and meetings of seniors. Other activities include **charity events selling trdelník, emotional maps,**

graffiti workshops or a **draw of survey postcards** on which residents wrote their greatest wishes for the place where they live. The benefits for the target group are summarized in the diagram below.

		
Activation and increase of the competences and autonomy of the community through community work.	Meaningful leisure time for children (e.g. through football, dancing) and seniors (e.g. meetings and joint activities).	Increasing awareness of the availability of social services. In general, it also increases public awareness and involvement.

Example of good practice – using the community work method

The implementation team perceived the approach of **community development through the method of community work** as an innovative approach. People from the target group are often set up for a social services system that works on a providing approach. A change in this setting in the perception of the target group can lead to their activation and convergence with the majority community. An important part of the project is the strengthening of community ties through personal, permanent contact.

The project implementation team perceived as a positive result of the project the **involvement and activation of people directly from the community** for the selection of topics and the planning and implementation of activities. The project managed to activate one of the members of the minority community as a community leader, who gradually took the initiative over the ongoing events. Independently with his wife, he organizes football and dances for the children, participates in the planning of events across communities (e.g. cleaning the city). His motivation is not only to provide meaningful leisure activities for children, but also to connect the majority and minority communities.

"An example of a nice event is the city clean-up that we organized. The majority of us came there, the teacher from the school, there were about 40 of us, maybe more. We also organized a football tournament here, counting the spectators, there were about 300 people. I would say that we are slowly succeeding in connecting the bonds between people. It's going slowly, but it's possible. It requires patience. Our children are happy too, the boys play football, the girls go dancing, they are glad that we went for it, especially for our children here. I want to set a good example for them, and that's one of the reasons, so that they don't run away from home, so that they have an example that they should go to work, take care of their family, own a house. To set an example for such things and then do it themselves."

- Target group representative (community leader)

- ▶ **Bottom-up definition of needs/topics**, where topics and activities came from the target audience involved. The LAG communicated with them what specifically they would like to do to solve problems in the municipality and how they would like to get involved. **Linking it with local action planning** is an added value, because the needs of the territory are comprehensively approached on the basis of strategic planning.
- ▶ **Community dimension**, where LAG workers gradually enter local communities and support their activation and empowerment, but also through the implementation of community camps. **Development of social capital in the territory**, especially through community development. In this context, the project aimed to connect the majority and minority, increase mutual respect and address communication barriers.
- ▶ **Development of professional capacities for community work** in the area on the basis of LAG education in this field, which also supported local governance.
- ▶ **The implementation of community work** through the LAG project in **municipalities that are not inclined to this topic**, is a unique opportunity to implement a project of this type.

- **The OPE+ call was perceived as flexible**, and communication with the managing authority, if necessary, (including change procedures) was also perceived positively. Representatives of the implementation team also acknowledged **the simplified reporting**.
- x On the contrary, one of the main barriers to the implementation of activities was **the absence of suitable premises**. The LAG acquired premises within one of the municipalities, but it was later taken away. A partial solution was to carry out outdoor activities. Overall, a significant barrier was overcoming mistrust and unwillingness on the part of municipal leaders and other actors when working with the target group from socially excluded localities.
- x At the beginning of the project implementation, **perceptions and expectations regarding the concept of community work in the project** were harmonized. LAG workers participated in a course focused on community work methods. On the basis of the knowledge and skills gained from this course, the LAG workers then evaluated that they **could not achieve the goal in the whole LAG territory** using the method of community work, and therefore they set priority areas for the implementation of community activities. For a better understanding of the principles of community work, the representatives of the LAG acknowledged the openness of the managing authority, which organized thematic seminars on the topic of community work.

Úvod – předmět případové studie

Tato případová studie je zaměřena na realizaci **aktivit v rámci komunitní sociální práce** projektu *Operační program Zaměstnanost plus (OPZ+) v Místní akční skupině (MAS) Podchlumí*.

Potřeba intervence tohoto typu byla identifikována při zpracování **koncepční části strategie komunitně vedeného místního rozvoje (SCLLD)**, na základě **analýzy prostředí**, jednání s **klíčovými aktéry a zkušeností**, které MAS v území dlouhodobě má. MAS také uspořádala **dotazníkový průzkum** zaměřený na potřebnost v regionu. Zároveň se komunikací s aktéry v území zjišťovalo, jaké aktivity pro cílovou skupinu již probíhají, aby **nedocházelo k duplikaci intervencí**. Byla využita také sekundární data jako mapa sociálního vyloučení a mapa exekucí. Po zahájení projektu a po tom, co zaměstnankyně MAS absolvovaly kurz metod komunitní práce, došlo ke změně aktivit a úpravě projektu, aby práce probíhala metodicky správným způsobem na nejvíce ohrožených místech.

“**Žádost byla nějak napsaná, na základě dotazníkového šetření a strategie, která se sepisovala. Reakce přicházely z území, zároveň bylo čerpáno i ze statistik, analýz, podkladů, kolik je zhruba pečujících osob v tom území, abychom věděli, s jakou cílovou skupinou pracujeme. Žádost se napsala, my jsme nastoupili na projekt a nastoupili jsme i na kurz metody komunitní práce. Pochopily jsme, že v našem úvazku se nedá tato metoda aplikovat na tak široké území, které tady máme. Projekt byl sestaven tak, že jednou aktivitou byla komunitní práce, zároveň práce s pečujícími osobami. Provedli jsme po začátku projektu změnu, a to takovou, že jsme si vyčlenili aktivitu komunitní sociální práce, kde jsme věděli, že potřebujeme pracovat na mnohem menším území. Vytáhli jsme si území, která jsou na tom nejhůř, na základě mapy sociálního vyloučení a exekucí. Požádali jsme o změnu, abychom mohli pracovat pouze na těchto místech, schválila to i MASka.**“

- Zaměstnankyně MAS

Projekt se zaměřuje na řešení problémů spojených s **izolací a sociálním vyloučením cílových skupin**. Ty v projektu zahrnují osoby v **postproduktivním věku a seniory**, osoby se **zdravotním nebo sociálním znevýhodněním, širokou veřejnost a pečující osoby**. Obecně vzato chybí cílovým skupinám smysluplné využití v území, nemají například prostor pro setkávání a organizaci akcí. Část aktivit intervence je zaměřena na podporu romské komunity, zejména v obcích Vysoké Veselí a Sběř. V těchto oblastech je **téma soužití majority a minority** zvláště aktuální, mezi těmito dvěma skupinami dochází k napětí, což vyžaduje citlivý přístup k budování vzájemného porozumění a respektu.

“**Právě si myslím, že charakterem oblasti je, že je to vyloučenější lokalita, nejsou tu moc dostupné služby. Občanská dostupnost nějak ano, tam je doktor, škola, obchody. To téma majorita a minorita je největší. Romská menšina vůči těm usedlíkům, co tam jsou.**“

- Zástupkyně spolupracující organizace

Hlavním cílem projektu je **podpora a řešení problémů** osob ohrožených izolací a sociálním vyloučením a také pečujících osob žijících ve venkovském prostředí MAS Podchlumí. Díky intervenci by mělo dojít k tomu, že se **sociálně ohrožení lidé stanou aktivními členy komunity**, budou schopni se sami podílet na řešení svých problémů a naplňování potřeb a **budou znát možnosti podpory**. Komunitní sociální pracovníci pomohou zajistit komunitní sociální aktivity, které zlepší informovanost občanů ve venkovském prostředí a aktivizují je k účasti na aktivitách v komunitě. Cílů intervence je dosahováno pomocí několika **aktivit realizovaných na základě principů komunitní sociální práce**. Aktivity reagují na potřeby cílových skupin senioři, osoby se zdravotním či sociálním znevýhodněním a pečující osoby a členů komunity a slouží jako prevence sociálního vyloučení.

Aktivita **komunitní sociální práce pro cílovou skupinu osoby v postproduktivním věku a senioři** (KA1) je orientována na podporu společenského života seniorů. Zahrnuje průběžné mapování jejich potřeb v obcích MAS, účast na jejich setkáních, motivaci a aktivizaci jejich zájmů, sdílení potřeb a hledání dostupných řešení, a prezentaci možností využívání sociálních a návazných služeb. Dále se soustředí na informování odborné i laické veřejnosti o dostupnosti sociálních a dalších navazujících služeb tak, aby se tyto informace dostaly k potřebným. Aktivita rovněž zahrnuje komunikaci s obcemi, jejich propojení za účelem zvýšení informovanosti o sociálních a návazných službách, zvýšení zájmu o problematiku seniorů a sociálních témat, a podněcování k užší spolupráci s místními poskytovateli terénních služeb. Představitelé obcí by měli být schopni dále šířit tyto informace uživatelům a prezentovat je veřejnosti. Příkladem realizace takovéto aktivity je **setkání pro dříve narozené**, kde se senioři mohou seznámit, propojit a kde jsou vyzváni k aktivnímu zapojení a zformování skupiny.

Cílová skupina **osoby se zdravotním či sociálním znevýhodněním a veřejnost** přicházejí do kontaktu s komunitní sociální prací prostřednictvím různých aktivit. Pro znevýhodněné osoby se v rámci KA2 realizují aktivity, které jim pomáhají navázat kontakt s odpovídajícími sociálními službami. Zároveň jsou aktivity otevřené také pro členy místní komunity a veřejnost, čímž se posilují přirozené vazby a podpora sociální soudržnosti v obci.

Příklady realizace komunitních aktivit pro osoby se znevýhodněním a veřejnost jsou **fotbalové tréninky a organizace fotbalového turnaje**, akce **den matek**, **tvoření pro maminky s dětmi**, **hudební a taneční kroužky**. U cílové skupiny seniorů pak dochází k jejich **setkávání**. Dalšími aktivitami jsou **charitativní akce prodeje trdelníků**, **pocitové mapy**, **graffiti workshop** nebo **slosování anketních pohlednic**, na které psali obyvatelé své největší přání pro místo, kde žijí.

Celkové způsobilé výdaje na projekt činí 8 091 720 Kč. Náklady na KA1 – komunitní sociální práce pro cílovou skupinu osoby v postproduktivním věku a senioři tvoří 2 003 155,00 Kč. Náklady na KA2 – Komunitní sociální práce pro osoby se zdravotním či sociálním znevýhodněním a veřejnost pak 1 502 366,25 Kč. Projekt probíhá od 1.4. 2023 do 31.3. 2026.

Organizace realizátora, aktéři a spolupráce s nimi

MAS Podchlumí se nachází v Královéhradeckém kraji a sdružuje **42 obcí**, ve kterých žije více než **22 000 obyvatel**. MAS podporuje místní partnerství veřejné správy, podnikatelů a podniků, neziskových organizací jednotlivců.

Na základě své strategie **komunitně vedeného místního rozvoje** MAS zprostředkovává finanční prostředky z veřejných zdrojů a tím podporuje místní subjekty. Mezi realizované programy se řadí Program rozvoje venkova (PRV), Strategický plán společná zemědělská politika (SZP), Integrovaný regionální operační program (IROP), OPZ+, Operační program (OP) technologie a aplikace pro konkurenceschopnost, OP životní prostředí. MAS také poskytuje podporu při žádostech o novou zelenou úsporám Light (NZÚ Light), takže má znalost v **oblasti energetiky**. MAS Podchlumí také realizuje aktivitu **místní akční plán vzdělávání** (MAP), kde dochází k napojení na pedagogické pracovníky a vedení škol, žáky i jejich rodiče. MAP je koordinována v rámci pracovních skupin a cílem tohoto procesu je zapojovat místní plánování pro zlepšení kvality řízení škol, snižovat nerovnosti a zlepšit spolupráci se stakeholdery.

Podchlumí

MÍSTNÍ AKČNÍ SKUPINA

Podchlumí je realizován bez partnerů. V rámci území MAS spolupracuje s různými aktéry, avšak získat podporu partnerů při realizaci komunitní sociální práce se ukázalo jako velmi náročné. Problém se projevil například v **nedostatku prostor pro realizaci komunitních aktivit**, které nebyli schopni na dlouhodobé bázi poskytnout ani partneři. Prostor poskytla škola, ale místnost školních dílen nebyla vodná pro setkání seniorů. Jednou prostor také poskytla Sociálně aktivizační služba (SAS) Sasanka. Z tohoto důvodu bylo mnoho aktivit projektu organizováno venku.

MAS pro realizaci projektu OPZ+ v MAS Podchlumí disponuje **interními odbornými kapacitami** – ty jsou tvořeny koordinátorkou a dvěma komunitními pracovníci. Pracovnice se na počátku projektu účastnily kurzu na téma metody komunitní práce, aby ji uměly aplikovat v praxi. Evaluovaný projekt OPZ+ v MAS

„Co se týče dalších aktérů, objeli jsme si na začátku služby, které tady v okolí jsou. Pak jsme si dali vzájemně vědět v regionu, co je naší prací. Řekli jsme, že nejsme sociální pracovníci a vysvětlili jsme naše možnosti, abychom se pochopili. Kontaktovali jsme se se školou, potkávali jsme se v terénu, navázali kontakt se SAS Sasankou. Na jednu akci nám SAS propůjčila prostor, vícekrát jsme se potkali, vysvětlili způsob naší práce, když se tam měnili lidé. Jeden dva starostové nás teď oslovili, abychom jim pomohli rozhábat komunitní aktivity, pomalu se tedy to povědomí mění. Hraje velkou roli, když řeknu, jak to je – my máme nálepku, že pracujeme s romskou komunitou. Teprve postupně začínají ti lidé chápat, tedy někteří, ti otevřenější, že je to o komunitní práci, která může probíhat naprosto kdekoli“

a nemusí to být jen v sociálně vyloučených lokalitách. Má to takovou hanlivou konotaci a někteří lidé už ji dokázali překonat a jdou tady za to. Někteří pořád ne.“

- Zaměstnankyně MAS

Původně se do projektu měl v aktivitě pečujících osob zapojit hospic, nakonec se ale rozhodl nezapojit, proto je projekt bez partnera. Úspěšnost spolupráce s místními aktéry v rámci projektu *OPZ+ v MAS Podchlumí* byla různorodá. U shánění prostoru pro komunitní aktivity se nepodařilo provázat s obcemi, naopak například u komunitních táborů pro děti byli někteří starostové proaktivní a sami sháněli příležitosti pro děti ze své obce.

Naplnování principů LEADER, CLLD a přidaná hodnota CLLD

Tato kapitola shrnuje přidanou hodnotu projektu v kontextu působení MAS a uplatňování principů komunitně vedeného místního rozvoje (CLLD) a propojení opatření v oblasti hospodářského rozvoje venkova (LEADER). Vzhledem k zaměření projektu převládá komunitní rozměr přidané hodnoty, což se odráží i v inovativním přístupu v práci s komunitou. Vzhledem k měkkému a dlouhodobému charakteru přínosů projektů je důležité vnímat projekt v kontextu problémů v regionu, který se dlouhodobě potýká s pasivitou a rozdělením v rámci majoritní a minoritní společnosti. Změna vnímání a aktivizace minority může přinášet dlouhodobé dopady na způsoby trávení volného času a fungování v rámci komunity.

Naplnování základních principů a znaků LEADER / CLLD

V rámci projektové aktivity byly uplatňovány principy LEADER / CLLD, které vyplývají z fungování MAS v regionu.

- Díky projektu docházelo k **definici potřeb/ témat zdola nahoru**, kdy témata a aktivity přicházely od zapojené cílové skupiny. MAS s nimi komunikovala, osobně obcházela členy komunity s dotazem, co konkrétně by chtěli pro řešení problémů v obci dělat a jak by se chtěli zapojovat. To je důležitou podmínkou pro udržitelnost aktivit v rámci komunity.

“*„Je to dennodenní proces. To nejhlavnější je získávat důvěru, pak dělat malé akce, které jsou úspěšné. Pak mají chuť jít do další akce nebo ji organizovat. My jsme to udělali tak, že jsme tam vstoupili s tématy i my. Ale to, jak je získáme k tomu, aby oni dále realizovali ty aktivity, tak ty témata musí jít od nich. Je potřeba, aby se oni navazovali pomocí společného tématu a tím přijdou i další lidé. Když najdeme to společné téma, tak to funguje. Když je ten projekt úspěšný, tak je to proces, uděláme s nimi pak reflexi, jak to probíhalo, co se podařilo a co ne.“*

- Zástupce realizačního týmu

- Projekt se snažil podpořit **spolupráci partnerů napříč sektory**, což se dařilo částečně a hlavně postupně. V rámci projektu byla navázána spolupráce s místní neziskovou organizací a školami, dále probíhala komunikace s vedením některých obcí. V počátcích projektu ovšem bylo potřeba vyjasnit pozici MAS vůči službám (např. že pracovníce MAS nejsou sociálními pracovníci) a postupně měnit postoje místních aktérů vzhledem k zaměření na minoritní společnost. Ne vždy se v rámci implementace potkala očekávání a fungující spolupráce je vnímána spíše jako dlouhodobý cíl.

“*„Jeden dva starostové nás teď oslovili, abychom jim pomohli rozvíjet komunitní aktivity, pomalu se tedy to povědomí mění. My máme nálepku, že pracujeme s romskou komunitou. Teprve postupně začínají ti lidé chápat, tedy někteří, ti otevřenější, že je to o komunitní práci, která může probíhat naprosto kdekoli a nemusí to být jen v sociálně vyloučených lokalitách. Má to takovou hanlivou konotaci a někteří lidé už ji dokázali překonat a jdou tady za to. Někteří pořád ne. V obou obcích, kde působíme, se nedá úplně mluvit o podpoře – v jedné obci nemáme podporu, děje se tak za nesouhlasu starosty s naší prací, a v druhé nás tiše tolerují. Ale o podpoře se rozhodně mluvit nedá. Chybí nám ta podpora.“*

- Zástupce realizačního týmu

- Přínos měl projekt svým **komunitním rozměrem**, kdy pracovníce MAS postupně vstupují do místních komunit a podporují jejich postupnou aktivizaci a zplnomocňování (viz také dále v této kapitole). Dále byly projektem realizovány komunitní tábory, o které je v území velký zájem, především v menších obcích. Tábory umožňují propojovat komunity a podporovat setkávání dětí.

- Obecně bylo jako **inovace** vnímáno **uchopení rozvoje komunity skrze metodu komunitní práce**. Lidé z cílové skupiny jsou často nastavení na systém sociálních služeb, který funguje na poskytovacím přístupu. Změna tohoto nastavení ve vnímání cílové skupiny sociálně znevýhodněných osob může vést k jejich aktivizaci a sblížení s majoritní komunitou. Významnou součástí projektu je posilování komunitních vazeb skrze osobní, trvalý kontakt. To je dlouhodobá a náročná práce, která ovšem může vést ke změně vzorců chování pro nadcházející generace.

„Příkladem třeba nějaké fajn akce je úklid města, který jsme pořádali. Tam přišla i majorita, paní učitelka ze školy, bylo nás tam asi tak 40, možná i víc. Uspořádali jsme u nás i fotbalový turnaj, tam bylo i s diváky tak 300 lidí. Řekl bych, že se pomalu daří propojovat i vazby mezi lidmi. Jde to pomalu, ale jde to. Vyžaduje to trpělivost.

Ten fotbal to je náš největší posun. My jsme se spojili s XY, z Ústí nad Labem, dali jsme se dohromady a teď patříme k nim a hrajeme celorepublikovou romskou ligu v malé kopané. Takže jezdíme po celé České republice a budeme jezdit příští rok i do Německa. Byli jsme i na konferenci, třeba i v Ostravě, to bylo taky zajímavé. Zapojení majority se daří jen částečně, ale myslím že další společné akce pomůžou. Máme v září v plánu udělat dětský den a spolu s fotbalem, pro celou obec. Ale daří se zapojovat pomalu Romy i do organizace akcí. Myslím si, že to může mít vliv i na další oblasti života, nejenom na ten sport samotný.

I naše děti jsou rádi, kluci hrajou fotbal, holky chodí tancovat, jsou rádi, že jsme do toho šli, i kvůli našim dětem hlavně taky. Chci jim jít dobrým příkladem, a to je jeden z důvodů, aby třeba neutíkali z domu, aby měli nějaký příklad, že mají chodit do práce, starat se o rodinu, vlastnit dům. Aby měli takové věci příkladem a pak to dělali sami. Hlavně aby nefetovali a nekradli, o to mi jde.

- Zástupce cílové skupiny podpořený projektem

To samé se pak může projevit u těch jeho dětí, až budou rodiče, že budou chtít pro svoje děti taky nějaké aktivity, aby se nepoflakovali, nebrali drogy a nepili. On taky začal u svých dětí a pak se to rozšířilo na další.“

- Zástupce realizačního týmu

Přidaná hodnota projektu a vybrané aktivity díky naplňování principů LEADER / CLLD

V rámci evaluace byly identifikovány dvě hlavní oblasti, kde byla vnímána přidaná hodnota projektu v kontextu principů LEADER / CLLD.

- Významnou přidanou hodnotou je podpora a **rozvoj sociálního kapitálu v území**, a to především skrze rozvoj komunity. Území se potýká s velkou roztržičností komunity a problémy mezi majoritní a minoritní společností. Projekt v tomto kontextu cílil na propojování majority a minority, zvyšování vzájemného respektu a řešení komunikačních bariér. Na tyto cíle směřovaly aktivity podporující zapojení romské komunity, jako např. setkávání. Na tyto aktivity se postupně podařilo navázat pravidelně spolupracující lidi z komunity, kteří samostatně realizují např. volnočasové aktivity pro děti (např. fotbalové turnaje, tanečky) i dospělé (úklid veřejných prostranství). Propojování komunit obecně přispívá k větší sounáležitosti minority s územím, kam se přistěhovali a umožňuje aktivizovat občany napříč komunitami. Projekt směřoval také na nedostatek volnočasového vyžití pro seniory a podporoval jejich setkávání.

„Dám jeden příklad toho propojení, kvůli fotbalu řeší věci s vedením Sokola, protože sdílí prostory. Byla tam soutěž Veselský bramborák, pořádal to TJ Sokol, lidé z komunity se tam přihlásili, měli obavy, ale zúčastnili se, překonali to. Báli se, že od nich nebude nikdo chtít kupovat, nakonec se do toho pustili, vyprodali zásoby a skončili druzí. Hodně je to posunulo.“

- Zástupce realizačního týmu

- Druhá oblast, která se díky projektu podařila posunout, bylo **místní vládnutí**. To se podařilo rozvíjet díky aktivizaci komunity, která se nyní zapojuje nejen do rozvoje vyžití v území, ale i rozvoje území, ve kterém žijí. Podle MAS dochází postupně ke zkompetentňování a osamostatňování zástupců cílové skupiny, kteří samostatně dokážou oslovit například vedení obce či místní organizace. To vede také ke zvyšování jejich odpovědnosti vůči aktivitám a k navazujícím akcím.

Propojení a doplnění aktivit projektu

Propojování různých finančních zdrojů a aktivit neprobíhalo v rámci projektu cíleně, přesto projekt a jeho aktivity navazují na působení MAS v území. Propojení na Novou Zelenou Úsporám (NZÚ) Light probíhalo okrajově díky předchozí zkušenosti jedné ze zástupkyň realizačního týmu, která zprostředkovala kontakty pro potřeby projektu. NZÚ Light napomohlo MAS zvýšit povědomí o její existenci mezi lidmi, což částečně napomáhá pro jejich zapojování do dalších projektů. Podobně je tomu u Dne pro rodiny, kde opět MAS zvyšuje povědomí o svých činnostech a může získávat kontakty na lidi, kteří se chtějí zapojovat.

Relevantním příkladem toho, jak je projekt propojen s dalšími aktivitami, je dále například MAP, kdy se v návaznosti na dlouhodobou spolupráci ve vzdělávání oslovily také školy. Školy se účastní pracovních skupin, ale také mohou v rámci MAS získávat finanční prostředky na vybavení a modernizaci.

Vyhodnocení modelů realizace projektů

Ze strany spolupracujících aktérů v území jsou hodnoceny pozitivně obě varianty, tedy když MAS přerozděluje finanční prostředky a když MAS realizuje projekt přímo. Projekt MAS může doplnit chybějící služby a aktivity v území, naopak finanční prostředky mohou rozvíjet přímo místní organizace. Oslovení zástupci MAS nebyli schopni tyto dva modely kompetentně porovnat. MAS Podchlumí působí na větším území a její činnost byla zaměřena především na podporu investičních projektů aktérů v území. Z toho důvodu byla potřeba vykomunikovat realizaci měkkých aktivit také uvnitř MAS. Přínos MAS jakožto realizátora vnímají například u komunitních táborů, kde by samostatná realizace pro jednotlivé obce znamenala vyšší míru administrativy. Co se týče komunitní práce, ta by mohla probíhat také na úrovni jednotlivých obcí, což by v některých situacích mohlo být pro pracovníce zjednodušením. To, že projekt realizuje MAS ovšem umožňuje působit i v obcích, kde není vedení této tematické nakloněno. Zároveň je na území MAS mnoho malých obcí do 1 000 obyvatel, které by samostatně podobný typ projektu realizovaly jen těžko (i vzhledem k neuvolněným pozicím vedení). Pro takovéto obce může být realizace komunitní práce prostřednictvím projektu MAS jedinou možností.

Přínosy pro cílovou skupinu

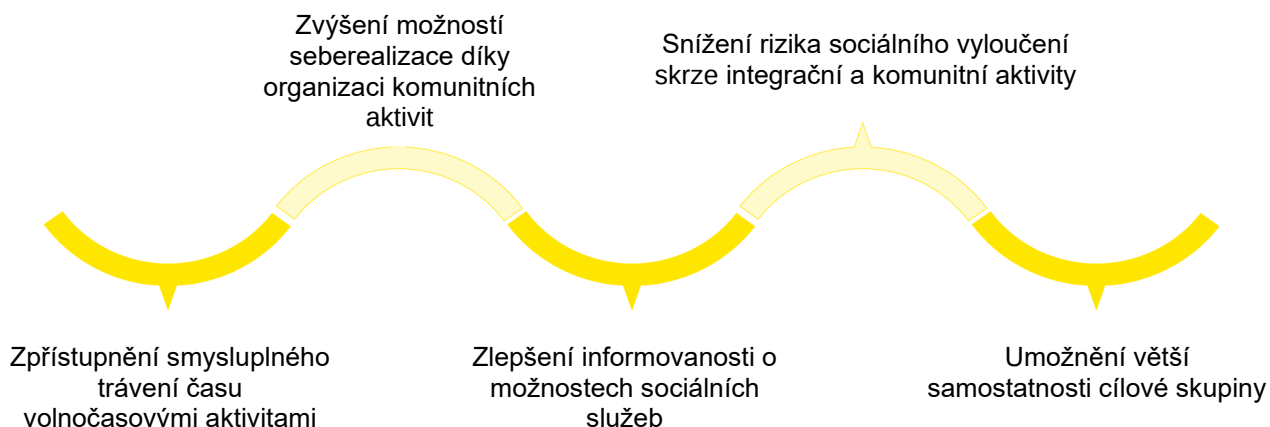
Očekávané přínosy

Na počátku projektu byly očekávány **různé přínosy** pro každou ze zapojených cílových skupin (CS).

U CS **seniorů** mělo dojít ke tvorbě **vazeb, soudržnosti** a udržování **přirozených vztahů** v komunitě. Také mělo dojít k obohacení jejich společenského života, na základě mapování jejich potřeby. Díky prezentaci možností využívání sociálních a návazných služeb mělo dojít ke zlepšení jejich **informovanosti** v této oblasti. Směřování na sociální služby, zlepšení jejich informovanosti a podpora v účasti na aktivitách, tyto přínosy měly být tvořeny také pro osoby se zdravotním či sociálním znevýhodněním.

CS **sociálně ohrožených** se díky projektu měla stát aktivními členy komunity, měla by být více informovaná o svých možnostech a vědět, na koho se v případě potřeby mohou obrátit. CS by se také měla lépe zapojovat do činností místní komunity, podílet se na aktivitách a tím i zlepšit svou kvalitu života.

Schéma 1: Dosažené posuny u podporovaných účastníků z cílové skupiny

Dosažené přínosy

U zapojených členů CS **došlo ke změnám k lepšímu, i když ne všechny intervence působily tak, jak bylo původně naplánováno**. Důvodem pro to je například horší spolupráce s některými obcemi a dalšími partnery, kteří nejsou zcela nakloněni realizaci aktivit pro tuto CS. Velkým pokrokem a úspěchem bylo získání **důvěry CS**, které dostaly prostor pro aktivní trávení volného času a volbu aktivit dle vlastního výběru. Komunitní pracovníce MAS kladly důraz na využití přístupu zespodu nahoru, a proto v komunitě zjišťovaly zájem o participaci na různých tématech. Vyslechly zástupce CS a snažily se vytvořit aktivity, které by reflektovaly jejich potřeby a zájmy. Účast na aktivitách a jejich organizaci závisela na individuální situaci zapojených osob. V některých případech participace na aktivitách nebyla z různých důvodů možná, vzhledem k obtížné životní situaci CS.

„Jde to nahoru a dolů, je to hodně ovlivněno individuálními potřebami a situacemi v rodinách, finanční nebo zdravotní. Má to velký vliv na naši práci. Jsou aktéři, kterým se daří a naučili se víc komunikovat, seznamovat, mají vlastní nápady, snaží se něco realizovat a už to nevychází od nás. Takovým lidem to jde rychleji, pak někomu to jde hůře. Jsou období, kdy se lidé více baví, komunita se propojí. Pak je zase období, kdy se rozhádají. Střídá se to. (...) Máme třeba mámu, která má 5 dětí, ale jde nám něco pomoci organizovat. Jednáme s lidmi, kteří třeba nemají k dispozici nějaké základní lidské potřeby, jako je sprcha. Smekám, když se takové lidé snaží pomoci s organizací. Třeba šípkovanou nebo bramborákový tým. Plně

chápeme a respektujeme, když se pak na chvíli odpojí a řeší své problémy a nemají náladu na nic, když jsou 2 z 5 dětí nemocné, předávají si to. V takové situaci jsme nebyly, ale třeba jsme mámy a umíme si představit, jak to je náročné.“

- Zaměstnankyně MAS

Velký posun nastal v oblasti **trávení volného času**, kde MAS podporovala, aby se CS sama organizovala a aktivně se setkávala při různých příležitostech. Příkladem je organizace akcí pro rodiny s dětmi, jako byly šipkovaná, den matek nebo účast na fotbale. Právě fotbal se stal velkým tématem a přínosem nejen pro děti z komunity. Díky snaze jednoho člena CS se podařilo pravidelně organizovat fotbalové tréninky a aktivizovat děti k účasti na nich. Původně byla aktivita podporována projektem, poté došlo k jejímu většímu osamostatnění a založení spolku. Realizátor této aktivity je uznávanou autoritou ve své komunitě a motivuje děti, především chlapce, ke sportu a hraní fotbalu. Tím dochází k podpoře komunity a začleňování, tvorbě přátelství a smysluplnému trávení volného času, které je nízkoprahové a dostupné pro všechny, komu to rodiče dovolí.

“*„U nás ve městě nic nebylo pro ty děti, viděli jsme, že jsou venku, dělají binec, nemají se kde scházet a nemají motivaci k ničemu, hlavně i k tomu, aby se ta situace u nás trochu zlepšila. Nejen pro děti, ale i pro dospělé, pro kohokoli. Aby se ty vztahy mezi Romy a majoritou trochu utužily.“*

- Zástupce cílové skupiny podpořený projektem

Aktivita fotbalu stále pokračuje, a to především díky schopnostem realizátora, který si získal oblibu u dětí a je pro ně důležitou motivací. Díky jeho schopnostem se například podařilo získat v soutěži na sociálních sítích dresy pro celý fotbalový tým. O aktivitě fotbalu se také dozvěděla jiná obec, která vyzvala k realizaci této aktivity také na svém území. Aktivita se tak rozrůstá. Zároveň došlo k síťování na klub Mongaguá, který se také zabývá fotbalem. Místní klub se také účastnil celorepublikové soutěže v romské kopané anebo konference na toto téma. Propojování s majoritou probíhá pouze částečně, ale v plánu je organizovat společný dětský den.

“*„S ohledem na komunitní práci je tam i to časové omezení – aby měla práce nějaký efekt, tak potřebuje čas, který je třeba delší než trvání projektu. To jsme zjistili až v průběhu realizace, na začátku jsme to nevěděli. To časové hledisko je takové problematické.“*

- Zaměstnankyně MAS

Zároveň, jak ukazuje například aktivita fotbalu, je potřeba zajistit financování některých aktivit z jiných zdrojů nebo navazujícího projektu, aby bylo možné tyto aktivity dále provádět a zajistit tak udržitelnou změnu v životě komunity.

Zkušenosti z realizace

Tato kapitola je rozdělena do dvou částí, konkrétně shrnuje **faktory důležité pro úspěšnost projektu a bariéry/ problémy**, které byly uváděny jednotlivými aktéry. Cílem kapitoly je na jedné straně shrnout příklady dobré praxe, které mohou být užitečné pro další realizátory projektů a na straně druhé shrnout oblasti, na které je potřeba se zaměřit v rámci další implementace výzvy.

FAKTORY ÚSPĚCHU

Převzetí aktivit členem komunity

Důležité pro udržitelnost, ale i obecně aktivizaci komunity je, aby si podíl na přípravě akcí a aktivit vzal za své někdo přímo z dané komunity. V případě tohoto projektu se zapojil jeden ze zástupců přímo romské komunity a sám se začal podílet na přípravě a realizaci. To mělo vliv na vnímání ze strany komunity, kdy její člen může mít větší přirozenou autoritu a respekt, a může tak pozitivně působit také na další. Aktivitu, které lidé vnímají jako vzešlé přímo z komunity, mohou být lépe přijaty za své.

Zjednodušení a flexibilita výzvy

Výzva OPZ+ byla vnímána jako flexibilní, pozitivně byla vnímána také komunikace s řídicím orgánem v případě potřeby (včetně změnových řízení). Výzva byla obecně hodnocena jako vstřícná. Zástupkyně realizačního týmu dále kvitovaly zjednodušené vykazování

BARIÉRY/ PROBLÉMY

Shánění vhodných prostorů

Jednou z hlavních bariér pro realizaci aktivit byla absence vhodných prostor. MAS získala prostory v rámci jedné z obcí, později jí byl odebrán. Senioři se chvíli scházeli v rámci prostor školy, ovšem MAS se potýkala s problémem nedostatku vhodných prostor v území. Částečně je problém spojen se stigmatizací jedné z cílových skupin, kdy, pokud není nakloněno vedení dané obce, získávání prostorů může být o to složitější. Realizované aktivity proto musely být uskutečněny venku, což je náročnější řešení, které může být komplikované především v zimních měsících.

Vymezení komunitní práce

V úvodu realizace projektu probíhalo sladění vnímání a očekávání ohledně pojetí komunitní práce v projektu. V začátcích realizace proběhl kurz metody komunitní práce, kde teprve pracovníce MAS pochopily, že bude pro potřeby projektu nutné zúžit území, na kterém bude komunitní práce realizována. Dále došlo k vyjmutí cílové skupiny pečujících osob z komunitní práce, a to na základě seznámení se a pochopení metodiky. Jako doporučení pro Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) ze strany MAS je realizovat semináře ke komunitní práci před vypsáním výzvy. Přesto zástupkyně kvitovaly otevřenost řídicího orgánu a to, že situaci reflektoval a na

komplikace reagoval vyhlášením dalších seminářů pro dovysvětlení metodiky.

Koordinace s aktéry v území

V projektu nebyl zapojen žádný partner. MAS se však snažila komunikovat a spolupracovat s aktéry v území. Z jejich strany byla drobně vytýkána nepravidelnost komunikace a občasná absence informací o tom, zda aktivity MAS pokračují a jak. Jedna z organizací působící v území měla zpočátku obavy ohledně kompetencí pracovníků MAS, či ohledně nedostatku informací o tom, co pracovníci MAS v terénu dělají. Ocenili by tak větší koordinaci aktivit. Je proto důležité klást důraz na funkční komunikaci také vůči dalším relevantním aktérům v území.

Seznam zkratek

Zkratka	Pojem
CLLD	Community led local development / komunitně vedený místní rozvoj
CS	Cílová skupina
IROP	Integrovaný regionální operační program
KA	Klíčová aktivita
LEADER	Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale / Propojení opatření v oblasti hospodářského rozvoje venkova
MAP	Místní akční plánování / Místní akční plán
MAS (LAG)	Místní akční skupina (Local Action Group)
MPSV, Zadavatel	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NZÚ Light	Nová zelená úsporám Light
OP	Operační program
OPZ+	Operační program Zaměstnanost plus
PRV	Program rozvoje venkova
SAS	Sociálně aktivizační služba
SCLLD	Strategie komunitně vedeného místního rozvoje
SZP	Společná zemědělská politika
TJ	Tělovýchovná jednota
Zpráva	Závěrečná zpráva Evaluace výzvy Podpora komunitně vedeného místního rozvoje (1) OPZ+